

MIĘDZYMURZE. PODZIEMIA WAWELU

Nowa stała wystawa
w Zamku Królewskim na Wawelu
czynna od 23 maja

**Kolejne, nigdy wcześniej nieudostępnione podziemia Wawelskiego Wzgórza
odslaniają swoje tajemnice
i mają szansę stać się hitem turystycznym tego sezonu.**

31-001 Kraków, Wawel 5
Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50
zamek@wawelzamek.pl
Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli
informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>
www.wawel.krakow.pl

- Międzymurze to nie tylko nowa, stała wystawa w Zamku Królewskim na Wawelu. To także rezerwat archeologiczno-architektoniczny umiejscowiony w **sąsiedztwie Smoczej Jamy**.
- Przed nami **niezwykły i jedyny na terenie Polski** obraz historii fortyfikacji od wieku XI do XIX, któremu towarzyszą **cenne odkrycia archeologiczne** (w tym średniowieczne uzbrojenie, naczynia użytkowe oraz **unikatowy zbiór pradziejowych zabytków** – najstarsze z nich mają ponad 100 tysięcy lat i stanowią świadectwo obecności pierwszych grup ludzkich na Wawelu jeszcze w czasie ostatniego zlodowacenia).
- Zwiedzających czeka niespodziewana podróż w czasie. **Cofniemy się do okresu niewyobrażalnie odległego, gdzie około sto sześćdziesiąt milionów lat temu**, w okresie nazywanym dziś jurą, obszar obecnego Krakowa pokrywało ciepłe, tropikalne morze, w którym pływały liczne amonity. Nie bez przyczyny stały się symbolicznym znakiem wystawy Międzymurza.
- Opowieść o tym wyjątkowym obszarze Wawelu została, po raz pierwszy na taką skalę w wawelskiej historii muzealnej, podkreślona za pomocą **najbardziej zaawansowanych współczesnych technik audiowizualnych**.
- W przestrzeń wciągnie nas nie tylko zapierająca dech w piersiach **reżyseria światła**, ale również **dźwięk** (efekt **wykorzystania systemu immersyjnego timax**).
- Atrakcją zwiedzania będzie wysłuchanie **mrocznej legendy o smoku wawelskim** autorstwa Wincentego Kadłubka opowiadanej przez **Wiktora Zborowskiego**.
- **Otwarcie nowej trasy podziemnej na Wawelu stało się możliwe tylko dzięki wyłożonej pracy i badaniom wybitnych, wawelskich archeologów reprezentujących różne pokolenia poczynając od lat 50. XX wieku. To właśnie ich działania doprowadziły do odsłonięte śladów dawnej architektury obronnej tworzących wystawę – Międzymurze.**
- **Zespół kuratorski:** dr Magdalena Młodawska, dr Beata Kwiatkowska-Kopka, Paweł Kajfasz, Jakub Rapala, Jolanta Lasek.

IMMERSYJNE DOŚWIADCZENIE

– *Mogę zapewnić wszystkich naszych Gości, że doświadczenie zwiedzania Międzymurza jest niepodobne do żadnej wystawy archeologicznej w Polsce. Znaczącą rolę w tym przeżyciu, które złoży się na niezapomniane wspomnienie, odgrywa reżyseria światła i dźwięk o charakterze immersyjnym. Ich połączenie tworzy na naszych oczach spektakl z wielowiekową scenografią. Zapraszam do obycia odległej podróży do pradziejów Wawelu, a także poznania fascynującej opowieści o geologii i zanurzenia się nawet w głęb oceanu. Tak – na Wawelu – to również będzie możliwe* – mówi **prof. dr hab. Andrzej Betlej**, dyrektor Zamku Królewskiego na Wawelu.

Międzymurze, jak zwraca uwagę dr Magdalena Młodawska, kuratorka Międzymurza, to przestrzeń między zewnętrznymi a wewnętrznymi murami obronnymi zamków lub miast. – *W dosłownym znaczeniu tego słowa to miejsce pomiędzy murami. Wawelska wystawa dotyczy obu tych znaczeń. Jest bowiem prezentacją wewnętrznych i zewnętrznych murów obronnych z końca XVIII wieku, ale także miejscem ukazującym na niewielkiej przestrzeni nakładające się na siebie fragmenty wawelskich fortyfikacji od XI do XIX wieku. Nazwa ta jest też uhonorowaniem pokoleń wawelskich*

31-001 Kraków, Wawel 5

Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50

zamek@wawelzamek.pl

Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>

www.wawel.krakow.pl

archeologów, którzy badając okolice baszty Złodziejskiej i Smoczej Jamy, nazywali ten obszar międzymurzem – tłumaczy **dr Magdalena Młodawska**.

HISTORIA ARCHEOLOGII MIĘDZY MURAMI

Dzieje wawelskich obwarowań są tematem rozpoczynającym podziemną wędrówkę w rezerwacie. Dalej ścieżka prowadzi bezpośrednio nad wapienną skałą, nad komorami Smoczej Jamy. Na ścianach rezerwatu ukazana została opowieść o dziejach wzgórza i powstaniu jaskini. Istotnym elementem tej części zwiedzania Międzymurza jest najsłynniejsza polska legenda o smoku wawelskim w średniowiecznym zapisie Wincentego Kadłubka.

– *Pierwszy rozpoznany system obronny, o którym opowiadamy to wał o konstrukcji skrzyniowej. Czas jego powstania jest przedmiotem naukowej dyskusji i trudno dziś jednoznacznie ustalić, czy powstał w X czy na początku XI wieku. Przypuszcza się, że wał zbudowany był z trzech rzędów drewnianych skrzyń, jego szerokość wynosiła niemal 15 metrów, a wysokość do 8 metrów – mówi dr Magdalena Młodawska.*

Wawelscy archeolodzy przypuszczają, że na wzgórzu wiodły we wczesnym średniowieczu trzy bramy: od północy, południa oraz zachodu. Relikty jednej z nich, fragmenty płytkowego muru, odsłonięto w wewnętrznej partii wału wczesnośredniowiecznego. Murowana brama z długą szyją bramną zakończona była niewielką wieżą (5x5 metrów). Według badaczy na początku XII wieku tuż obok bramy dobudowano wieżę obronną. Do takiej interpretacji reliktyw skłonił ich odkryty mur półkolisty, o szerokim fundamencie i części nadziemnej zachowanej do wysokości 1 metra.

Podążając ścieżką Międzymurza, naszą uwagę zwrócą zmieniające się struktury architektury obronnej, a wśród nich ceglane mury. – *Przenoszą nas one do okresu nieco nam bliższego – do końca XVIII wieku. Ze względu na swoje charakterystyczne ukształtowanie mury te są przez specjalistów nazywane kleszczowymi. Nazwa ta ma związek z planem, na którym je wzniesiono. Ich kształt dokładnie zilustrowano na dostępnej na wystawie makiecie – tłumaczy dr Magdalena Młodawska.*

Zwiedzając Międzymurze poznamy jednak nie tylko historię wawelskich fortyfikacji. Wzbogacimy również naszą wiedzę na temat elementów uzbrojenia, które używali broniący wałów wojowie. Wszystkie zabytki odkryli na wzgórzu wawelscy archeolodzy. – *Gdy wróg znajdował się w pewnej odległości od wzgórza, stosowali oni łuki i kusze. W gablocie zobaczymy oryginalne groty, czyli elementy wieńczące strzały i belty Archeolodzy badający wzgórze znaleźli też fragmenty oporządzenia jeździeckiego oraz rzędu końskiego. Wśród tych znalezisk są podkowy, strzemiona czy ostrogi. Świadczą one o obecności najbardziej elitarnej grupy zbrojnych, czyli konnych wojów – mówi **Paweł Kajfasz**, współkurator Międzymurza, archeolog.*

CENNE ODKRYCIA W PODZIEMIACH

O wkładzie wawelskich archeologów w przestrzeni Międzymurza przypominać będzie zdjęcie zespołu badaczy wykonane w 1950 roku, a więc niedługo po rozpoczęciu regularnych wykopalsk.

31-001 Kraków, Wawel 5

Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50

zamek@wawelzamek.pl

Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>

www.wawel.krakow.pl

- Prace w tym miejscu kontynuowano przez kilkadziesiąt lat. W ich trakcie wydobyto ogromną liczbę zabytków. Świadectwa tego widzimy w gablotach. Dzięki nim wiemy, że osadnictwo w tej części wzgórza rozwijało się od pradziejów aż po XX wiek. Zobaczymy ceramikę budowlaną, która niegdyś stanowiła wyposażenie istniejących tu budowli. Znajdziemy tu zarówno romańskie płytki podłogowe, jak i cegłę z XIX wieku. W kolejnej gablocie zebrano przykłady różnych kafli pochodzące z licznych pieców wawelskich – wymienia Paweł Kajfasz.

Nasz wzrok przyciągną też z pewnością przykłady ceramiki naczyniowej i użytkowej. To właśnie tego rodzaju obiekty są najczęściej odkrywaniem zabytkami archeologicznymi na Wzgórzu. Zobaczymy również monety i medale. – *Ich duża różnorodność świadczy o szerokiej wymianie handlowej i kontaktach mieszkańców Wawelu z wieloma regionami Europy na przestrzeni wieków.*

– *Znaczący jest zbiór eksponatów ceramicznych, pochodzących ze średniowiecza – okresu, któremu na naszej wystawie poświęciliśmy najwięcej uwagi. Widzimy tu zarówno pojedyncze fragmenty, jak i częściowe rekonstrukcje naczyń wykonane poprzez dopasowanie i sklejenie odnalezionych elementów – mówi Paweł Kajfasz.*

Na wystawie nie zabrakło też przedmiotów codziennego użytku, będących wytworem dawnych rzemieślników. Pokazują one z jakich materiałów korzystano. Są to np. glina, szkło, kości zwierzęce oraz metal.

Podróż zwiedzających będzie jednak znacznie odleglejsza. Czekają na nich bowiem również unikatowy zbiór pradziejowych zabytków z Wawelu. Najstarsze z nich mają ponad 100 tysięcy lat i stanowią świadectwo obecności pierwszych grup ludzkich na Wawelu jeszcze w czasie ostatniego zlodowacenia.

ARCHEOLOGIA WAWELSKIEGO WZGÓRZA DZIŚ

Podczas badań archeologicznych poprzedzających budowę nowej trasy podziemnej w latach 2023 – 2024, w ramach projektu Wawel Międzyzmurze, dokonano wielu interesujących odkryć. – *Między innymi prace związane z budową schodów wyjściowych z rezerwatu pozwoliły na odsłonięcie 12 metrowego odcinka reliktów wczesnośredniowiecznego wału o konstrukcji skrzyniowej, datowanego na XI wiek. Ponadto w przestrzeni rezerwatu archeologicznego z wieżą romańską odkryto nawarstwienia poprzedzające budowę wspomnianych umocnień, w których wyróżniono pozostałości paleniska datowanego najprawdopodobniej na wiek X. Badania pozwoliły również na odkrycie licznych zabytków ruchomych, w tym glinianego fletu naczyniowego w kształcie ptaka, zbioru około 200 monet, kilkudziesięciu fragmentów fajek glinianych oraz metalowych ozdób i części stroju – mówi Jakub Rapala, archeolog Zamku Królewskiego na Wawelu odpowiedzialny za prowadzenie badań w ramach projektu Wawel Międzyzmurze.*

Na wystawie zwiedzający zobaczą najciekawsze artefakty odkryte w latach 2023 – 2024.

NA POCZĄTKU BYŁA WODA

Zapewne większość z nas odpowiedziałaby na pytanie, czym jest Wawel, ale czy zdajemy sobie sprawę jak niezwykle procesy odpowiadają za jego powstanie? Tego również dowiemy się,

31-001 Kraków, Wawel 5

Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50

zamek@wawelzamek.pl

Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>

www.wawel.krakow.pl

zwiedzając Międzymurze. Za sprawą najnowocześniejszej technologii światła i dźwięku cofniemy się do okresu niewyobrażalnie odległego, bo mówimy tu nie o setkach czy tysiącach, a o milionach lat.

– *Okolo stu sześćdziesięciu milionów lat temu, w okresie nazywanym dziś jurą, obszar obecnego Krakowa pokrywało ciepłe, tropikalne morze. Pływały w nim liczne amonity, znajdowane obecnie jako skamieniałości w jurajskich wapieniach, a także belemnity. W płytszych wodach tworzyły się rafy, budowane głównie przez gąbki. To z nich powstały później wapienie, które można odnaleźć w wielu miejscach wokół Krakowa. Pod koniec jury morze wycofało się i nie powróciło tu przez kolejne kilkadziesiąt milionów lat. Ponownie pojawiło się na tych terenach w późnej kredzie. Samo wzgórze zostało wyniesione na wysokość ponad 250 metrów nad obecny poziom morza, nie znamy jednak dokładnej wysokości gdyż przez kilkanaście kolejnych milionów lat poddane było żywiołom wiatru i wody – opowiada Młodawska.*

W JASKINI SMOKA

W zrębach skalnych rozpoczął się proces erozji, czyli proces rozpuszczania skał wapiennych przez wodę. We wnętrzu wzgórza tworzyły się systemy spękań, w których powstawały z czasem lejki krasowe i szczeliny, co doprowadziło do powstania licznych jaskiń. Jedną z nich jest jaskinia zwana Smoczą Jamą, a wraz z nią cały system podziemnych korytarzy i mniejszych komór.

Jedną z nich jest jaskinia zwana Smoczą Jamą, a wraz z nią cały system podziemnych korytarzy i mniejszych komór. O jej najsłynniejszy i zarazem najbardziej przerażającym mieszkańcu opowie zwiedzającym Wiktor Zborowski. Słynny aktor przybliży mroczną legendę wg podań Wincentego Kadłubka.

– Zanim poznamy jego historię, zwróćmy uwagę na ceglana kopułę. Jest to jedno z wejść do wspomnianej wcześniej Smoczej Jamy – dziś zamurowane ze względów bezpieczeństwa. To właśnie nim w latach 40. XIX wieku wszedł do jaskini Ambroży Grabowski – jeden z jej pierwszych badaczy. Na pamiątkę tego wydarzenia miejsce to nazywane jest kopułą Grabowskiego – mówi Młodawska.

**Wystawa dostępna będzie z bezpłatnym audioprzewodnikiem dodawanym do biletów.
Koszt wejścia: 22 zł i 29 zł.**

Opracowała: Urszula Wolak-Dudek

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Projekt współfinansowany z Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zabytków Krakowa

Mecenasi i partnerzy Zamku Królewskiego na Wawelu

Totalizator Sportowy – Mecenas Główny Zamku Królewskiego na Wawelu PGE Polska Grupa

Energetyczna – Mecenas Edukacji i Partner Strategiczny Zamku Królewskiego na Wawelu

PKO Bank Polski - Partner Strategiczny Zamku Królewskiego na Wawelu

Galeria Kazimierz – Partner wystawy Międzymurze

Kraków Airport – Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków Balice – Partner Zamku Królewskiego na Wawelu

AMS – Partner promocyjny Zamku Królewskiego na Wawelu

Podziękowania również dla Mecenasów Zamku Królewskiego na Wawelu – Kulturalny Biznes, a w nim: Galeria Kazimierz, SABRE Polska, Stradom House, Excellent S.A., Hotel Indigo Kraków Wawel Castle, Sheraton Grand Kraków

Spółka Tauron – Mecenas Festiwalu Wawel o zmierzchu i Mecenas wydarzenia Zdrowie to sztuka, Sztuka to zdrowie.

31-001 Kraków, Wawel 5

Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50

zamek@wawelzamek.pl

Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>

www.wawel.krakow.pl

Mecenas Główny
Zamku Królewskiego
na Wawelu

Mecenas Edukacji i Partner Strategiczny
Zamku Królewskiego na Wawelu

Partner Strategiczny
Zamku Królewskiego
na Wawelu

Partner wystawy
Międzymurze

Partner promocyjny
Zamku Królewskiego
na Wawelu

Partner
Zamku Królewskiego
na Wawelu

Mecenas
Zamku Królewskiego
na Wawelu

Patroni medialni

31-001 Kraków, Wawel 5

Centrala telefoniczna: 12 422 51 55 | Kancelaria: tel./fax 12 421 51 77 | Dyrekcja: tel./fax 12 422 19 50

zamek@wawelzamek.pl

Administratorem danych osobowych jest Zamek Królewski na Wawelu - Państwowe Zbiory Sztuki. Pełna treść klauzuli informacyjnej oraz kontakt do Inspektora Danych Osobowych znajduje się na <https://wawel.krakow.pl/rodo>
www.wawel.krakow.pl